




## РОЗДІЛ І



# ЛЯКАНА ВОРОНА І КУЩА БОЇТЬСЯ



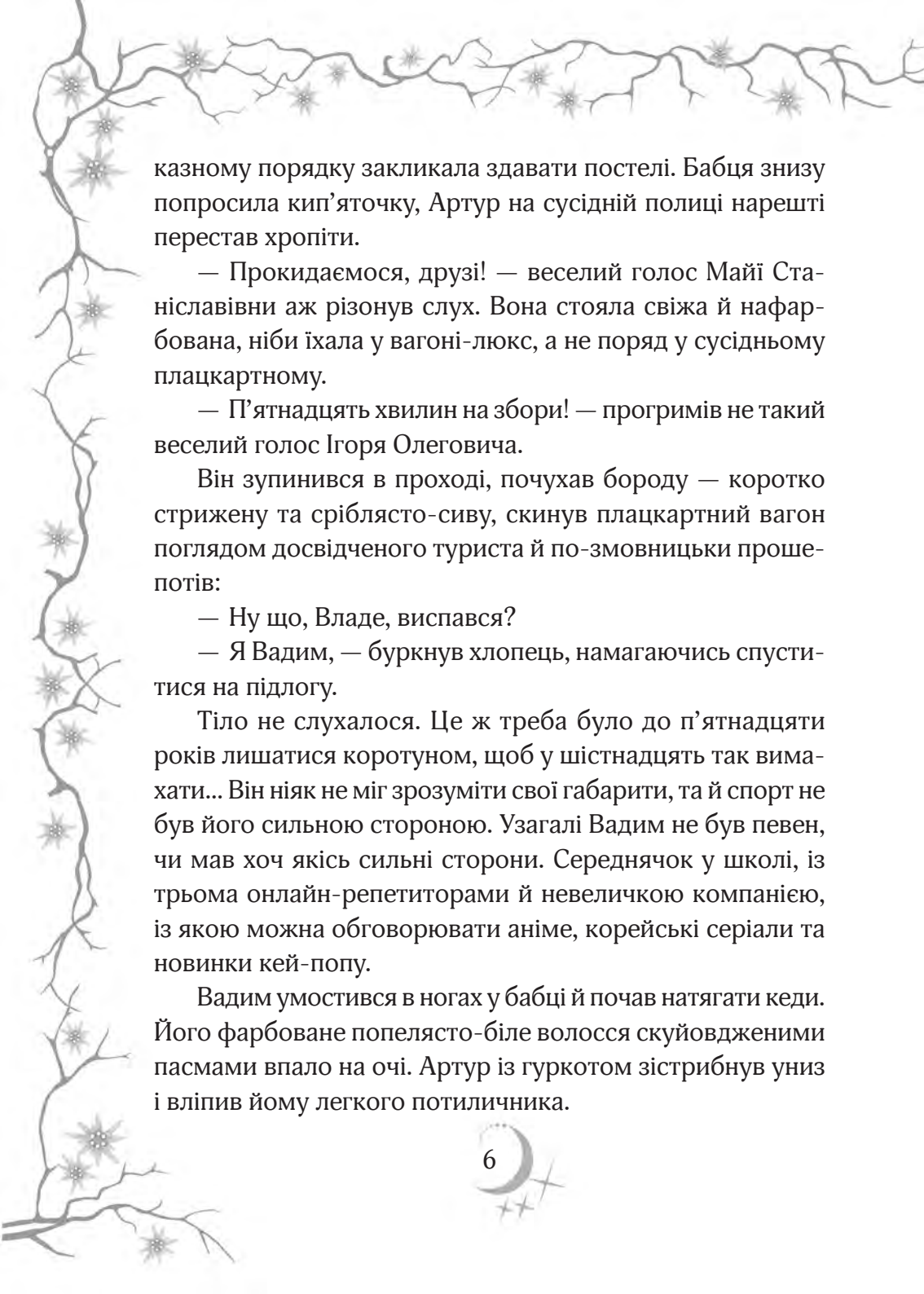
Потяг вистукував по колії. Вагон хитало й підкидало, але принаймні за вікном нарешті зажеврило денне світло — поки що несміливо, пробиваючись крізь туман і крони дерев, змальовуючи шпильясті обриси гір на обрії.

Вадим розблокував телефон. Батарея майже сіла, повербанк розрядився. Хлопець уже не міг дочекатися миті, коли нарешті злізе з триклятої верхньої полицки й більше не буде боятися гепнутись на наступному повороті.

На боковеньці зашаруділо. Запахло ковбасою, свіжими огірками та вареними яйцями. А до запаху брудних шкарпеток Вадим за ніч навіть встиг призвичаїтися.

Спина боліла, очі різало від жовтого світла лампи. Хотілося в туалет, але при згадці про черги й антисанітарію Вадимові вдавалося ще трохи потерпіти.

Провідниця будила пасажирів, пропонуючи чай, і в на-



казному порядку закликала здавати постелі. Бабця знизу попросила кип'яточку, Артур на сусідній полиці нарешті перестав хропіти.

— Прокидаємося, друзі! — веселий голос Майї Станіславівни аж різонув слух. Вона стояла свіжа й нафарбована, ніби їхала у вагоні-люкс, а не поряд у сусідньому плацкартному.

— П'ятнадцять хвилин на збори! — прогримів не такий веселий голос Ігоря Олеговича.

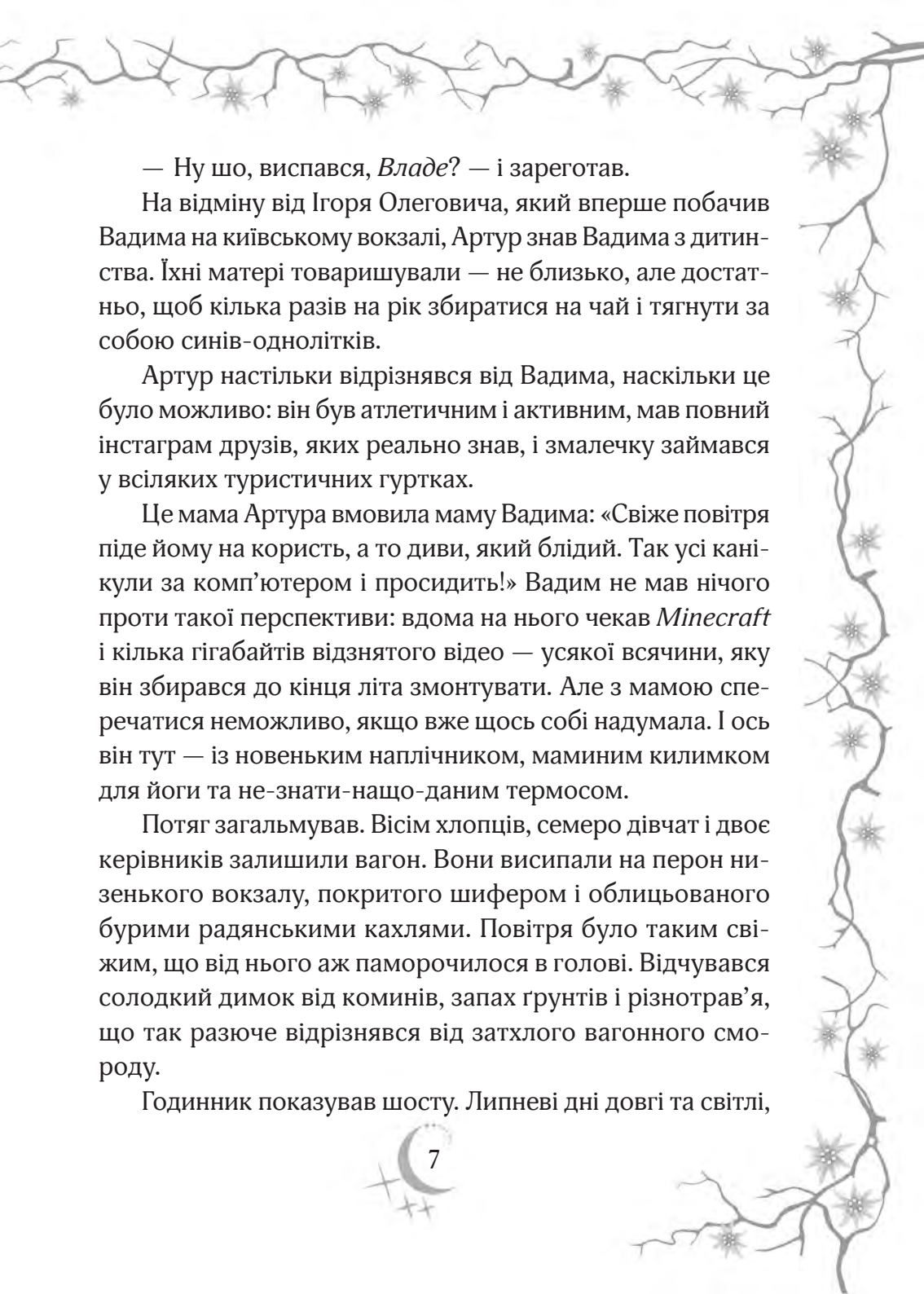
Він зупинився в проході, почував бороду — коротко стрижену та сріблясто-сиву, скинув плацкартний вагон поглядом досвідченого туриста й по-змовницьки прошепотів:

— Ну що, Владе, виспався?

— Я Вадим, — буркнув хлопець, намагаючись спуститися на підлогу.

Тіло не слухалося. Це ж треба було до п'ятнадцяти років лишатися коротуном, щоб у шістнадцять так вимачати... Він ніяк не міг зрозуміти свої габарити, та й спорт не був його сильною стороною. Узагалі Вадим не був певен, чи мав хоч якісь сильні сторони. Середнячок у школі, із трьома онлайн-репетиторами й невеличкою компанією, із якою можна обговорювати аніме, корейські серіали та новинки кей-попу.

Вадим уместився в ногах у бабці й почав натягати кеди. Його фарбоване попелясто-біле волосся скуйовдженими пасмами впало на очі. Артур із гуркотом зістрибнув униз і вліпив йому легкого потиличника.



— Ну шо, виспався, *Владе?* — і зареготав.

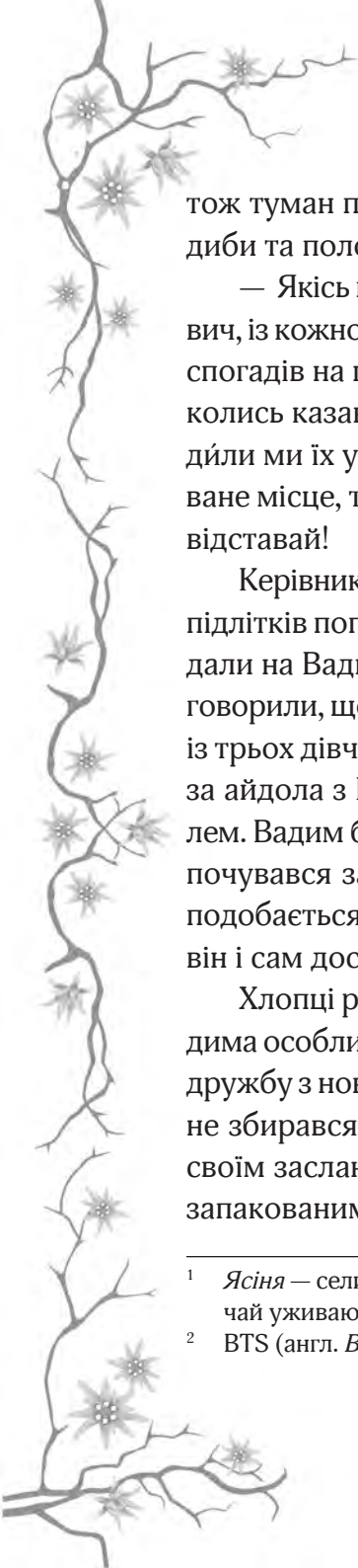
На відміну від Ігоря Олеговича, який вперше побачив Вадима на київському вокзалі, Артур знав Вадима з дитинства. Їхні матері товаришували — не близько, але достатньо, щоб кілька разів на рік збиратися на чай і тягнути за собою синів-однолітків.

Артур настільки відрізнявся від Вадима, наскільки це було можливо: він був атлетичним і активним, мав повний інстаграм друзів, яких реально знав, і змалечку займався у всіляких туристичних гуртках.

Це мама Артура вмовила маму Вадима: «Свіже повітря піде йому на користь, а то диви, який блідий. Так усі канікули за комп'ютером і просидить!» Вадим не мав нічого проти такої перспективи: вдома на нього чекав *Minecraft* і кілька гігабайтів відзнятого відео — усякої всячини, яку він збирався до кінця літа змонтувати. Але з мамою сперечатися неможливо, якщо вже щось собі надумала. І ось він тут — із новеньким наплічником, маминим килимком для йоги та не-знати-нащо-даним термосом.

Потяг загальмував. Вісім хлопців, семеро дівчат і двоє керівників залишили вагон. Вони висипали на перон низенького вокзалу, покритого шифером і облицьованого бурими радянськими кахлями. Повітря було таким свіжим, що від нього аж паморочилося в голові. Відчувався солодкий димок від коминів, запах ґрунтів і різнотрав'я, що так разюче відрізнявся від затхлого вагонного смороду.

Годинник показував шосту. Липневі дні довгі та світлі,



тож туман помалу розвіювався, відкриваючи сільські садиби та пологі схили гір.

— Якись пів години — і ми в готелі! — сказав Ігор Олегович, із кожною миттю все більше прокидаючись. — Скільки спогадів на цих полонинах... У мене друг, бувалий турист, колись казав: «До болю в суглобах знайомі місця». Обходили ми їх уздовж і впоперек. Якщо десь у світі є зачароване місце, то це тут, у Ясінях<sup>1</sup>. Під рюкзак! Новенький, не відставай!

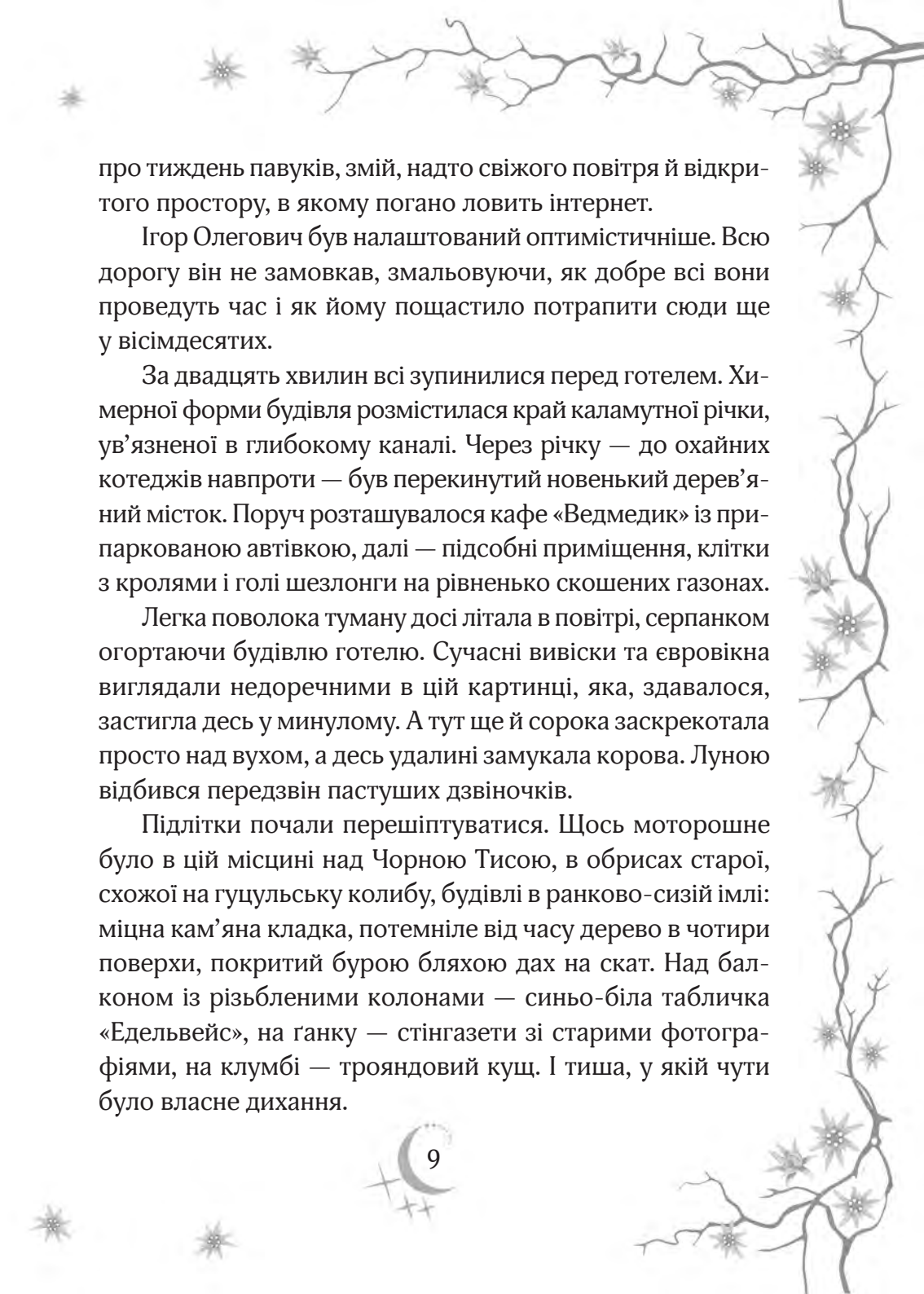
Керівник групи попрямував дорогою, а ватага заспаних підлітків попленталася слідом. Дівчата згуртувалися й кидали на Вадима зацікавлені погляди. Вадимові частенько говорили, що він симпатичний. У його шкільній компанії — із трьох дівчат і двох хлопців — казали, що він міг би зійти за айдола з BTS<sup>2</sup>, якщо ще трішки попрацювати над стилем. Вадим був не проти такого порівняння, та й у компанії почувався затишно. Хоча ніколи не зізнавався, що йому подобається зовсім інша музика та інший стиль. Зрештою, він і сам достоту не розібрався ще у своїх смаках.

Хлопці розмовляли про щось своє і не звертали на Вадима особливої уваги. Вони були ввічливими, але заводити дружбу з новобранцем ніхто не поривався. Та й сам Вадим не збирався ні з ким товаришувати. Він уже змирився зі своїм засланням. Плентаючись останнім, згинаючись під запакованим вщент 60-літровим наплічником, він думав

---

<sup>1</sup> Ясіня — селище міського типу в Закарпатській області. Туристи зазвичай уживають назву в множині, а місцеві мешканці — варіант Ясіне.

<sup>2</sup> BTS (англ. *Bangtan Sonyeondan*) — південнокорейський гурт.



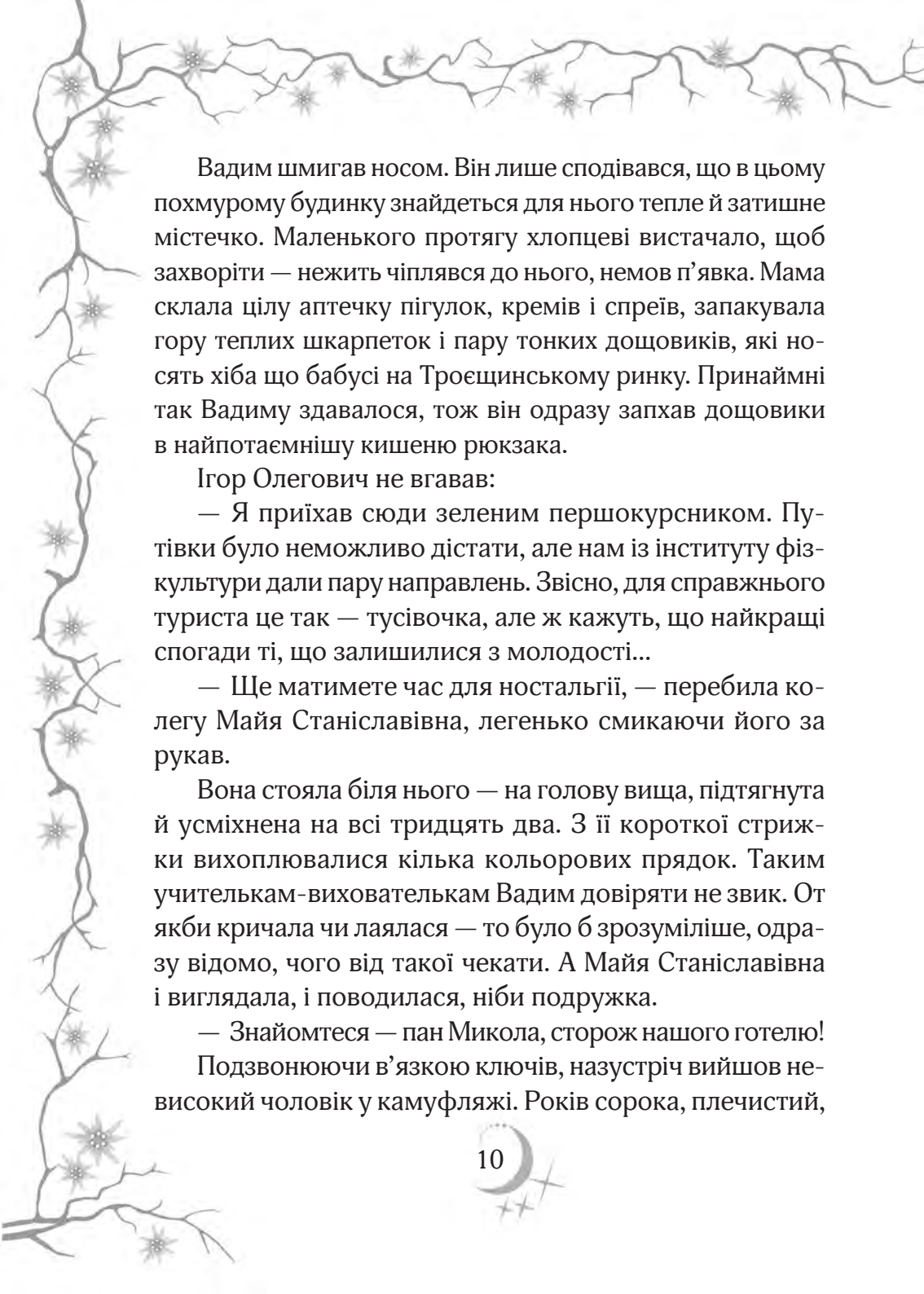
про тиждень павуків, змій, надто свіжого повітря й відкритого простору, в якому погано ловить інтернет.

Ігор Олегович був налаштований оптимістичніше. Всю дорогу він не замовкав, змальовуючи, як добре всі вони проведуть час і як йому пощастило потрапити сюди ще у вісімдесятих.

За двадцять хвилин всі зупинилися перед готелем. Хи-мерної форми будівля розмістилася край каламутної річки, ув'язненої в глибокому каналі. Через річку — до охайних котеджів навпроти — був перекинутий новенький дерев'яний місток. Поруч розташувалося кафе «Ведмедик» із припаркованою автівкою, далі — підсобні приміщення, клітки з кролями і голі шезлонги на рівненько скошених газонах.

Легка поволока туману досі літала в повітрі, серпанком огортаючи будівлю готелю. Сучасні вивіски та євровікна виглядали недоречними в цій картинці, яка, здавалося, застигла десь у минулому. А тут ще й сорока заскрекотала просто над вухом, а десь удалині замукала корова. Луною відбився передзвін пастуших дзвіночків.

Підлітки почали перешіптуватися. Щось моторошне було в цій місцині над Чорною Тисою, в обрисах старої, схожої на гуцульську колибу, будівлі в ранково-сизій імлі: міцна кам'яна кладка, потемніле від часу дерево в чотири поверхи, покритий бурою бляхою дах на скат. Над балконом із різьбленими колонами — синьо-біла табличка «Едельвейс», на ганку — стінгазети зі старими фотографіями, на клумбі — трояндовий кущ. І тиша, у якій чути було власне дихання.



Вадим шмигав носом. Він лише сподівався, що в цьому похмурому будинку знайдеться для нього тепле й затишне містечко. Маленького протягу хлопцеві вистачало, щоб захворіти — нежить чіплявся до нього, немов п'явка. Мама склала цілу аптечку пігулок, кремів і спреїв, запакувала гору теплих шкарпеток і пару тонких дощовиків, які носять хіба що бабусі на Троещинському ринку. Принаймні так Вадиму здавалося, тож він одразу запахав дощовики в найпотаємнішу кишеню рюкзака.

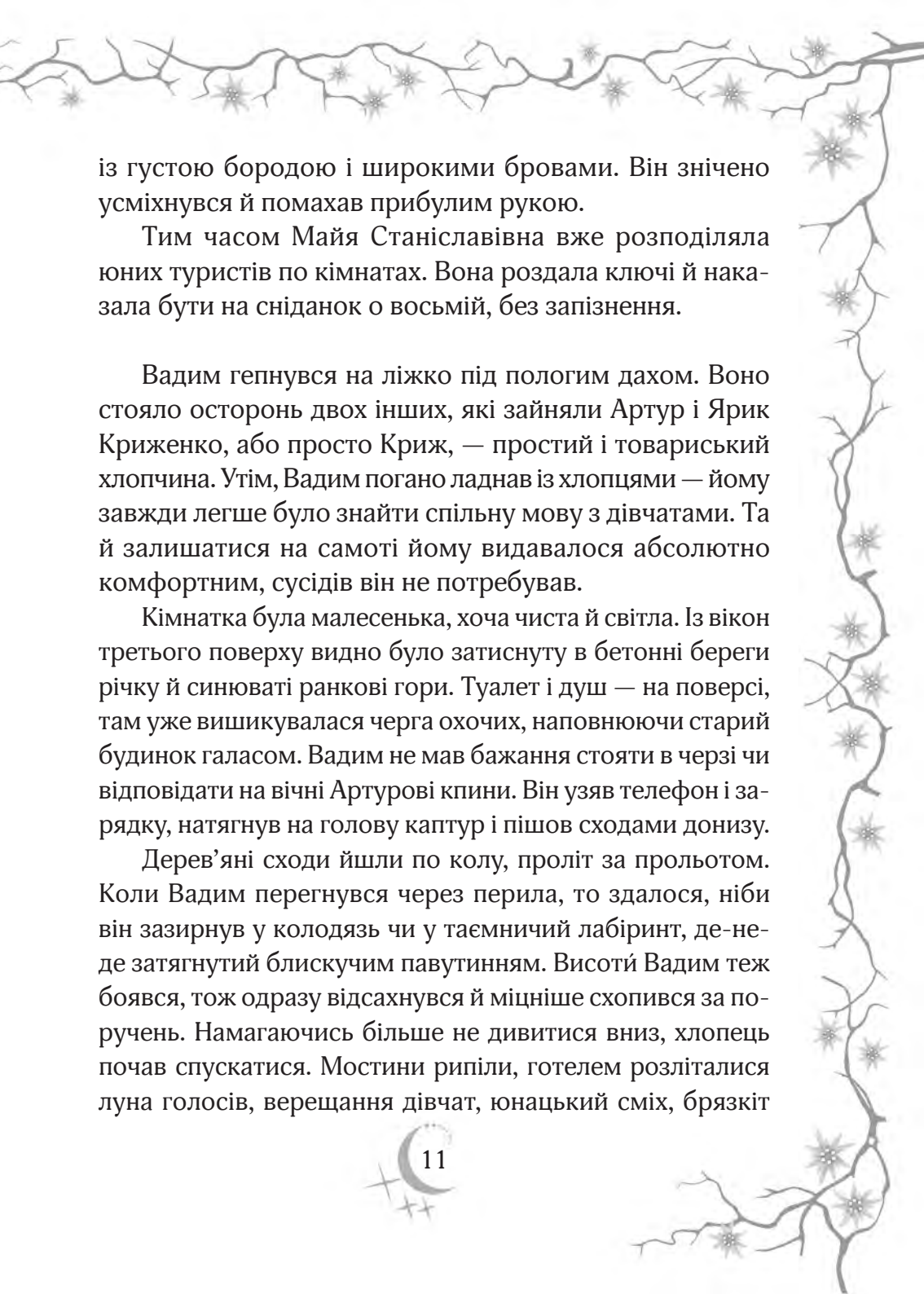
Ігор Олегович не вгавав:

— Я приїхав сюди зеленим першокурсником. Путівки було неможливо дістати, але нам із інституту фізкультури дали пару напрямлень. Звісно, для справжнього туриста це так — тусівочка, але ж кажуть, що найкращі спогади ті, що залишилися з молодості...

— Ще матимете час для ностальгії, — перебила колегу Майя Станіславівна, легенько смикаючи його за рукав.

Вона стояла біля нього — на голову вища, підтягнута й усміхнена на всі тридцять два. З її короткої стрижки вихоплювалися кілька кольорових прядок. Таким учителькам-вихователькам Вадим довіряти не звик. От якби кричала чи лаялася — то було б зрозуміліше, одразу відомо, чого від такої чекати. А Майя Станіславівна і виглядала, і поводитися, ніби подруга.

— Знайомтеся — пан Микола, сторож нашого готелю! Подзвонюючи в'язкою ключів, назустріч вийшов невисокий чоловік у камуфляжі. Років сорока, плечистий,



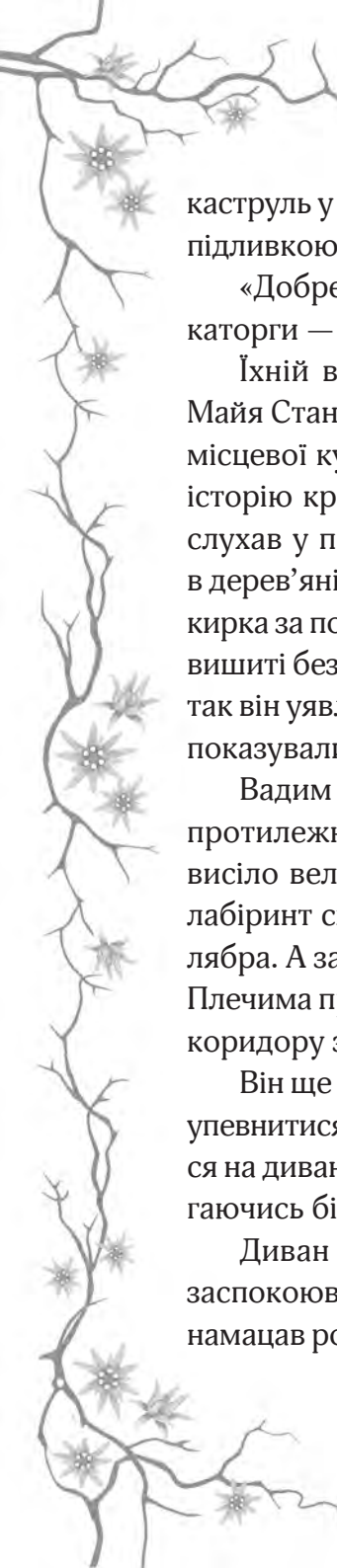
із густою бородою і широкими бровами. Він знічено усміхнувся й помахав прибулим рукою.

Тим часом Майя Станіславівна вже розподіляла юних туристів по кімнатах. Вона роздала ключі й наказала бути на сніданок о восьмій, без запізнення.

Вадим гепнувся на ліжко під пологим дахом. Воно стояло осторонь двох інших, які зайняли Артур і Ярик Криженко, або просто Криж, — простий і товариський хлопчина. Утім, Вадим погано ладнав із хлопцями — йому завжди легше було знайти спільну мову з дівчатами. Та й залишатися на самоті йому видавалося абсолютно комфортним, сусідів він не потребував.

Кімнатка була малесенька, хоча чиста й світла. Із вікон третього поверху видно було затиснуту в бетонні береги річку й синюваті ранкові гори. Туалет і душ — на поверсі, там уже вишикувалася черга охочих, наповнюючи старий будинок галасом. Вадим не мав бажання стояти в черзі чи відповідати на вічні Артурові кпини. Він узяв телефон і зарядку, натягнув на голову каптур і пішов сходами донизу.

Дерев'яні сходи йшли по колу, проліт за прольотом. Коли Вадим перегнувся через перила, то здалося, ніби він зазирнув у колодязь чи у таємничий лабіринт, де-не-де затягнутий блискучим павутинням. Висоті Вадим теж боявся, тож одразу відсахнувся й міцніше схопився за поручень. Намагаючись більше не дивитися вниз, хлопець почав спускатися. Мостини рипіли, готелем розліталися луна голосів, верещання дівчат, юнацький сміх, брязкіт



каструль у ідальні. Пахло трухлявими дошками й грибною підливкою.

«Добре, що це ненадовго, — думав Вадим. — Тиждень каторги — не так вже це й багато».

Їхній виїзд називався «краєзнавчою експедицією». Майя Станіславівна обіцяла походи в гори й дослідження місцевої культури. Ще в потязі вона читала доповіді про історію краю й життя закарпатських гуцулів, але Вадим слухав у пів вуха. Бо яка може бути історія та культура в дерев'яній хаті посеред смерекового лісу? Трембіта, сокирка за поясом, вирізаний із дерева магнітик і оці кумедні вишиті безрукавки та шапочки з китицями-помпонами — так він уявляв гуцулів, яких зображували в підручниках та показували в комічних серіалах.

Вадим зійшов на останній проліт сходів і завмер. На протилежній стіні, між двох прикритих тюлем вікон, висіло велике люстро. Воно віддзеркалювало вітальню, лабіринт сходів та велику ковану люстру у формі канделябра. А за спиною Вадима відкривався темний коридор. Плечима пробігли мурашки. Вадим обернувся — жодного коридору за спиною не було. Оптична ілюзія...

Він ще раз зиркнув на дзеркало й помахав рукою, щоб упевнитися у власному відображенні, а тоді поспішно всівся на диван, розвернувшись до люстра напівбоком і намагаючись більше не дивитися туди.

Диван був новий, його масмаркетівський ворс ніби заспокоював, додавав відчуття цивілізації. На стіні Вадим намацав розетку, щоб підзарядити телефон, нервово сми-



каючи напівздерту наліпку з портретом корейської акторки Пак Сін Хе. Тут-таки кинув друзям кілька повідомлень у спільний чат: «Тут відстій», «Поверніть мене додому» і кілька смайлів із позеленілими обличчями. Ніхто не відповів, його друзі досі спали у своїх тепленьких ліжечках. Вадим відкинувся на спинку дивана, закрив очі. Протриматися тиждень... Один нещасний тиждень...





## РОЗДІЛ 2



### СЕМЕН БАБІ РІДНИЙ ФЕДІР



Небо знову затягнуло хмарами. Стало сіро й похмуро, дрібно мжичило. Усі в групі вдяглися в курточки з капюшонами й добротні туристичні дощовики, але Вадим героїчно кутався у свою фіолетову толстовку. Ніс заклало так, що запахів він уже не відчував, та й дихати було складно. У кедах хлюпала вода, бо біля однієї з дерев'яних церков — пам'ятки архітектури міжнародного значення — Вадим із розгону вступив у калюжу.

Краєзнавчий музей сховав їх від дощу. Тут, під трикутним дахом, було затишно, а головне — сухо. Запах старих речей і різнотрав'я був такий сильний, що навіть Вадимові вдалося його відчути. Навколо стояли експонати народних промислів, хатне начиння й миски з писанками, а на грубих дерев'яних стінах висіли опудала птахів і чорно-білі фотографії в рамках.

Пані екскурсовод щось розповідала, розмахуючи указкою, але Вадим не слухав. Він стояв позаду гурту, підпирав спиною стіну й думав про власні мокрі ноги.

— Наприкінці тридцятих років стояло питання автономії регіону, була проголошена Карпатська Україна. Та зрештою Ясіня було приєднане до Королівства Угорщини...

До Вадима долинали уривки слів екскурсовода. Дати-назви-імена — історія навіювала на нього нудьгу. Він ніколи не міг збагнути, навіщо йому вчити про щось, що давно минуло.

— ...Готель, де ви зупинилися, був збудований для відпочинку мадярських — себто угорських — інженерів, офіцерів та вищого командування. Погляньте на це фото. Бачите вивіску?

— Готель «Будапешт», — прочитала одна з молодших дівчат.

— Саме так! Скільки років минуло, а вигляд будинку не змінився. Ось, подивіться, — на його балконі стоять чоловіки в угорській уніформі...

— Між ними міг бути мій прадід, — сказав Вадим і замовк.

Усі повернули голови. Відчувати себе в центрі уваги Вадим не любив, тож зняковів одразу, дорікнувши собі за довгий язик. Навіщо взагалі було щось бовкати?! А з усіх боків уже лунали вигуки:

— Ого, крутяк!

— Нічого собі!

— Він і правда жив у нашому готелі?



— А твоя прабабка?

— А як вони познайомилися?

— І що з нею стало?

Знехотя Вадим розтулив рота:

— Моя прабабка Люба була десь із цього села, — почав він переповідати сімейну легенду. — Полюбила вона угорського офіцера Міклоша. Той обіцяв женитися, але зник. Кинув її вагітну. Ну, там якраз війна була...

— Так-так, Угорщина була союзницею Гітлера у Другій світовій, тож у 1944-му сюди прийшли радянські війська, — допомагала пані екскурсовод.

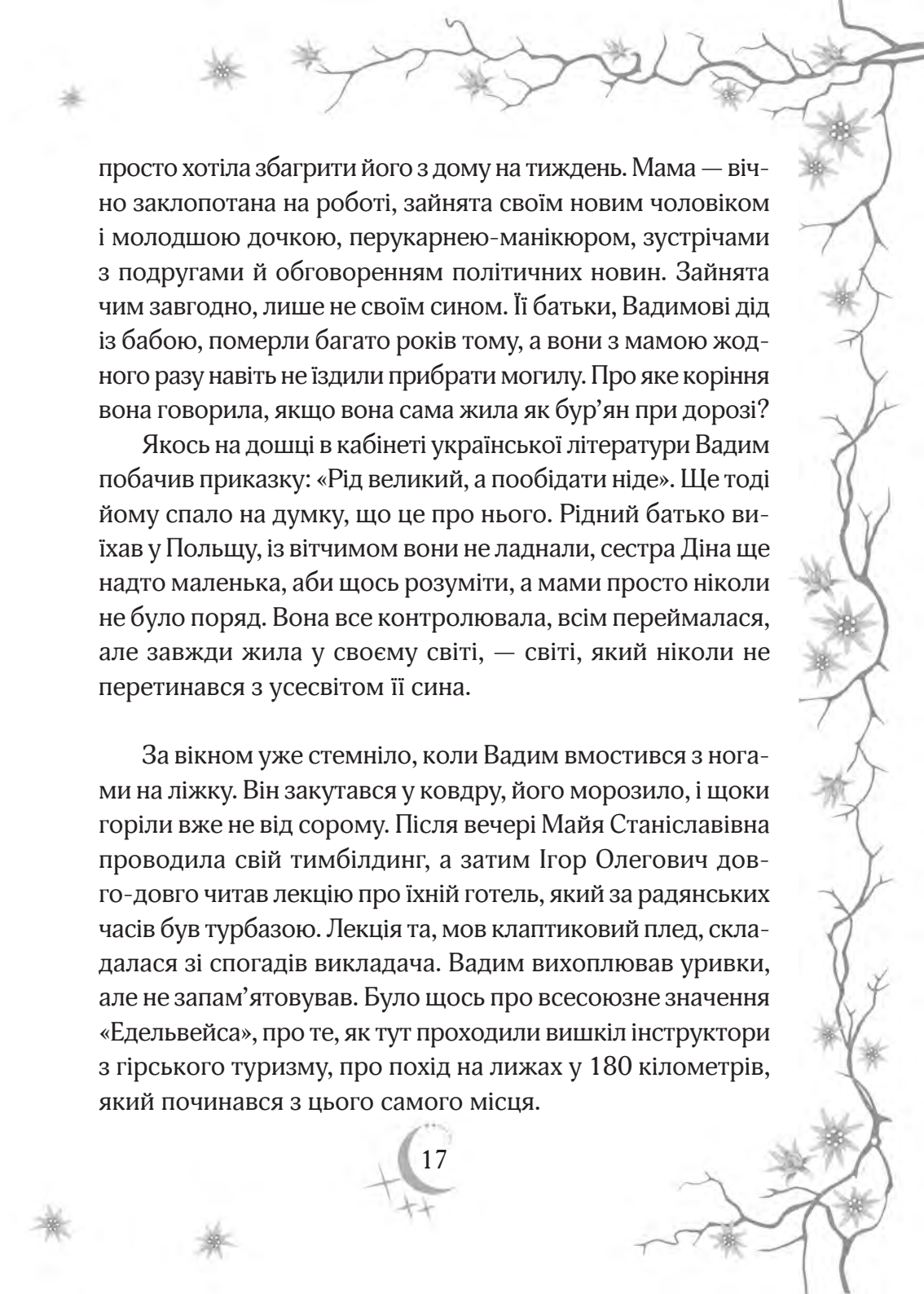
Вадим ще більше знітився. Він стояв і колулав носакom підлогу, але продовжив:

— Коротше, їй довелося тікати з села разом із дитиною. Від неї всі відвернулися, сказали, що залетіла, всю сім'ю зганьбила... Тож вона пішла найматися на роботу. І дійшла аж до Києва.

— Моя мама знала цю історію, — сказав Артур, перекикуючи Вадима і звично перетягуючи увагу на себе. — Того і вмовила його сюди відправити. Щоб типу відчути своє коріння. Ну, знаєте?.. Вона вірить у таку маячню. Але Вадим здохлик, його батьки взагалі нікуди не відпускають. Оце тільки під мою відповідальність...

Артур ще довго говорив, але Вадим не став дослухатися. Його бліді щоки запалали рум'янцем. Він вийшов на ганок музею й підставив обличчя під дощ.

«Відчути своє коріння» — це справді була маячня, на яку повелася його мама. Чи вдала, що повелася, а насправді



просто хотіла збагрили його з дому на тиждень. Мама — вічно заклопотана на роботі, зайнята своїм новим чоловіком і молодшою дочкою, перукарнею-манікюром, зустрічами з подругами й обговоренням політичних новин. Зайнята чим завгодно, лише не своїм сином. Її батьки, Вадимові дід із бабою, померли багато років тому, а вони з мамою жодного разу навіть не їздили прибрати могилу. Про яке коріння вона говорила, якщо вона сама жила як бур'ян при дорозі?

Якось на дошці в кабінеті української літератури Вадим побачив приказку: «Рід великий, а пообідати ніде». Ще тоді йому спало на думку, що це про нього. Рідний батько виїхав у Польщу, із вітчимою вони не ладнали, сестра Діна ще надто маленька, аби щось розуміти, а мами просто ніколи не було поряд. Вона все контролювала, всім переймалася, але завжди жила у своєму світі, — світі, який ніколи не перетинався з усесвітом її сина.

За вікном уже стемніло, коли Вадим вмовстився з ногами на ліжку. Він закутався у ковдру, його морозило, і щоки горіли вже не від сорому. Після вечері Майя Станіславівна проводила свій тимбілдинг, а затим Ігор Олегович довго-довго читав лекцію про їхній готель, який за радянських часів був турбазою. Лекція та, мов клаптиковий плед, складалася зі спогадів викладача. Вадим вихоплював уривки, але не запам'ятовував. Було щось про всесоюзне значення «Едельвейса», про те, як тут проходили вишкіл інструктори з гірського туризму, про похід на лижах у 180 кілометрів, який починався з цього самого місця.



Артур зайшов у кімнату, грюкнувши дверима.

— За п'ять хвилин збираємося вниз, біля кліток із кролями, — сказав він до Крижа.

Криж кивнув. Він порпався у рюкзаку й розставляв на тумбочці речі. Кинувши на ліжку збірку фантастики, Криж нарешті випрямився й підвів на Вадима очі.

— А ти підеш?

— К-куди? — спитав той, поглядаючи на годинник. Було вже близько опівночі.

— Ми пару пакетів вина привезли. Не виливати ж?

Вадим щільніше закутався у ковдру. Йому було так зле, що нікуди не хотілося йти. Але FOMO<sup>1</sup> — цей страх пропустити щось важливе, те, що відбуватиметься без тебе, брав гору. Хлопець вагався.

У кімнату зазирнули двоє дівчат — руда Марго та смаглява Юліана.

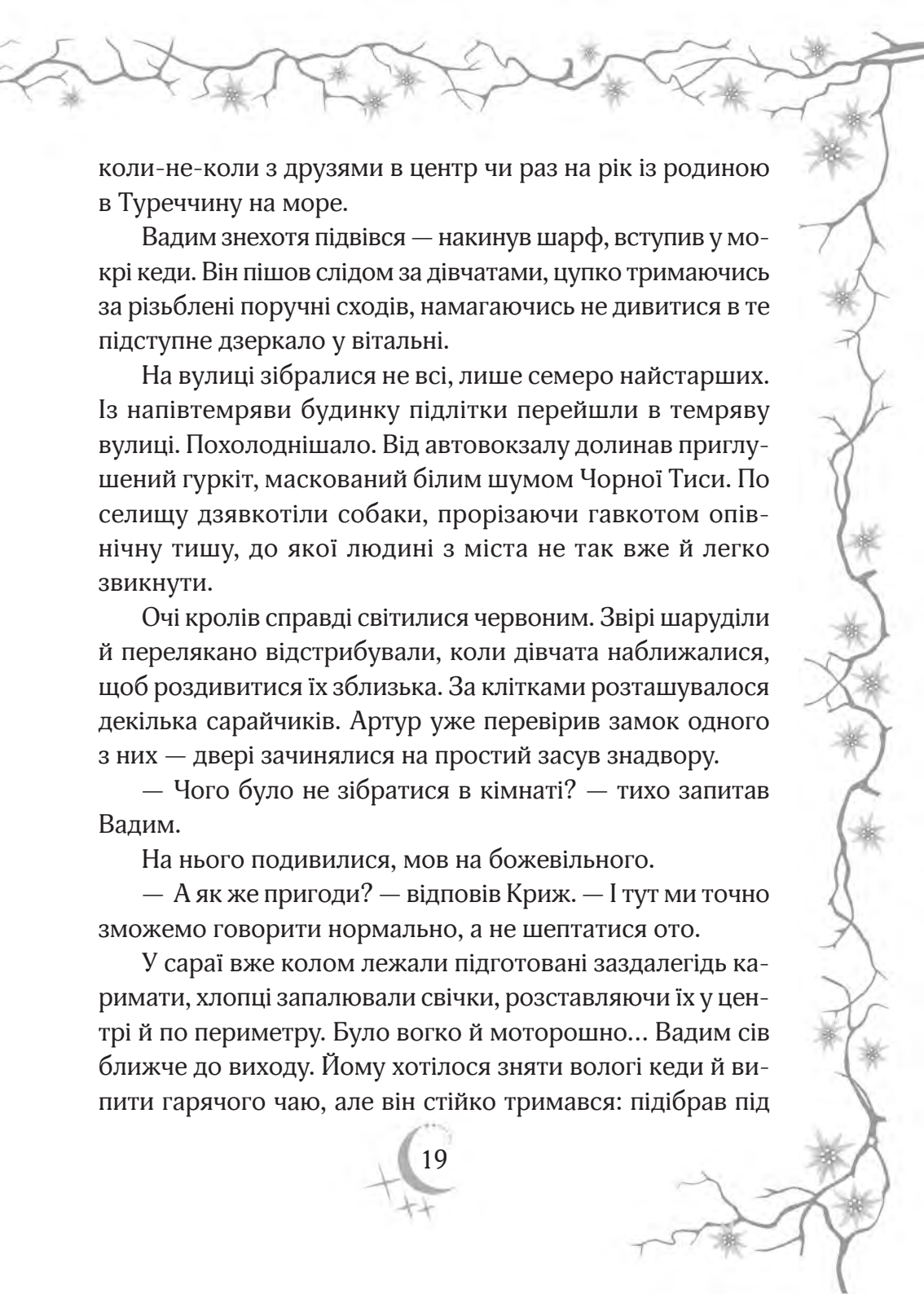
— А ти чого лежиш? Давай із нами! — сказала Марго.

— Чи боїшся спалитися? — насмішкувато додала Юліана.

Спалитися він точно не боявся. Догани, доноси батькам — ці звичайні покарання вчителів — його аж ніяк не лякали. Вадим боявся запалення легень. Боявся темряви. Боявся наступити на іржавий гвіздок, червоних кролячих очей і кажанів. Усього, що можна знайти в цьому дикому світі й чого немає на освітленій вогнями Троещині — своєму районі, домі, із якого майже ніколи не виїздив, хіба що

---

<sup>1</sup> FOMO (англ. *fear of missing out*) — синдром втрачених можливостей.



коли-не-коли з друзями в центр чи раз на рік із родиною в Туреччину на море.

Вадим знехотя підвівся — накинув шарф, вступив у мокрі кеди. Він пішов слідом за дівчатами, цупко тримаючись за різьблені поручні сходів, намагаючись не дивитися в те підступне дзеркало у вітальні.

На вулиці зібралися не всі, лише семеро найстарших. Із напівтемряви будинку підлітки перейшли в темряву вулиці. Похолоднішало. Від автовокзалу долинав приглушений гуркіт, маскований білим шумом Чорної Тиси. По селищу дзявкотіли собаки, прорізаючи гавкотом опівнічну тишу, до якої людині з міста не так вже й легко звикнути.

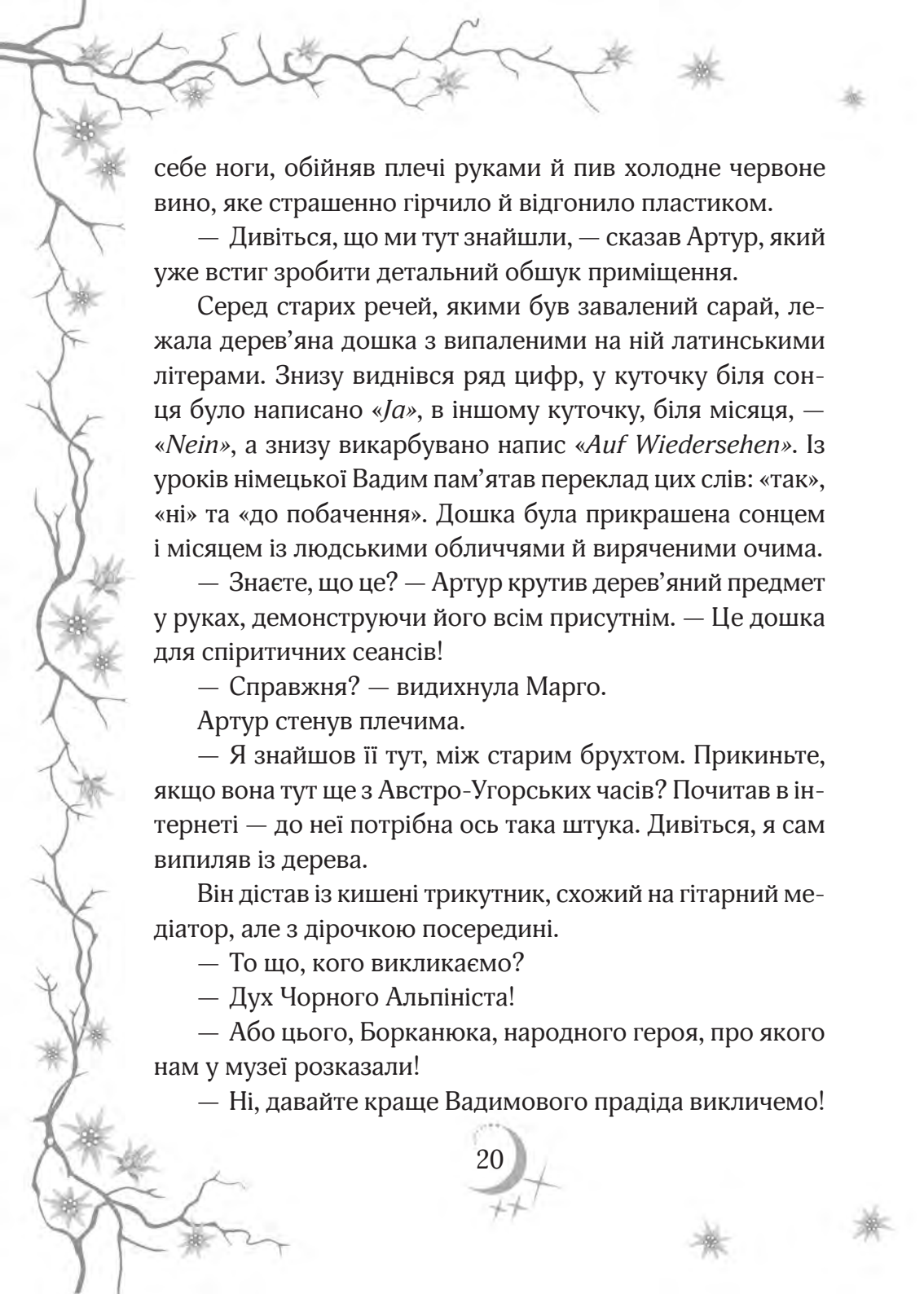
Очі кролів справді світилися червоним. Звірі шаруділи й перелякано відстрибували, коли дівчата наближалися, щоб роздивитися їх зблизька. За клітками розташувалося декілька сарайчиків. Артур уже перевірів замок одного з них — двері зачинялися на простий засув знадвору.

— Чого було не зібратися в кімнаті? — тихо запитав Вадим.

На нього подивилися, мов на божевільного.

— А як же пригоди? — відповів Криж. — І тут ми точно зможемо говорити нормально, а не шептатися ото.

У сараї вже колом лежали підготовані заздалегідь каримати, хлопці запалювали свічки, розставляючи їх у центрі й по периметру. Було вогко й моторошно... Вадим сів ближче до виходу. Йому хотілося зняти вологі кеди й випити гарячого чаю, але він стійко тримався: підібрав під



себе ноги, обійняв плечі руками й пив холодне червоне вино, яке страшенно гірчило й відгонило пластиком.

— Дивіться, що ми тут знайшли, — сказав Артур, який уже встиг зробити детальний обшук приміщення.

Серед старих речей, якими був завалений сарай, лежала дерев'яна дошка з випаленими на ній латинськими літерами. Знизу виднівся ряд цифр, у куточку біля сонця було написано «*Ja*», в іншому куточку, біля місяця, — «*Nein*», а знизу викарбувано напис «*Auf Wiedersehen*». Із уроків німецької Вадим пам'ятав переклад цих слів: «так», «ні» та «до побачення». Дошка була прикрашена сонцем і місяцем із людськими обличчями й виряченими очима.

— Знаєте, що це? — Артур крутив дерев'яний предмет у руках, демонструючи його всім присутнім. — Це дошка для спіритичних сеансів!

— Справжня? — видихнула Марго.

Артур стеноу плечима.

— Я знайшов її тут, між старим бруктом. Прикиньте, якщо вона тут ще з Австро-Угорських часів? Почитав в інтернеті — до неї потрібна ось така штука. Дивіться, я сам випиляв із дерева.

Він дістав із кишені трикутник, схожий на гітарний медіатор, але з дірочкою посередині.

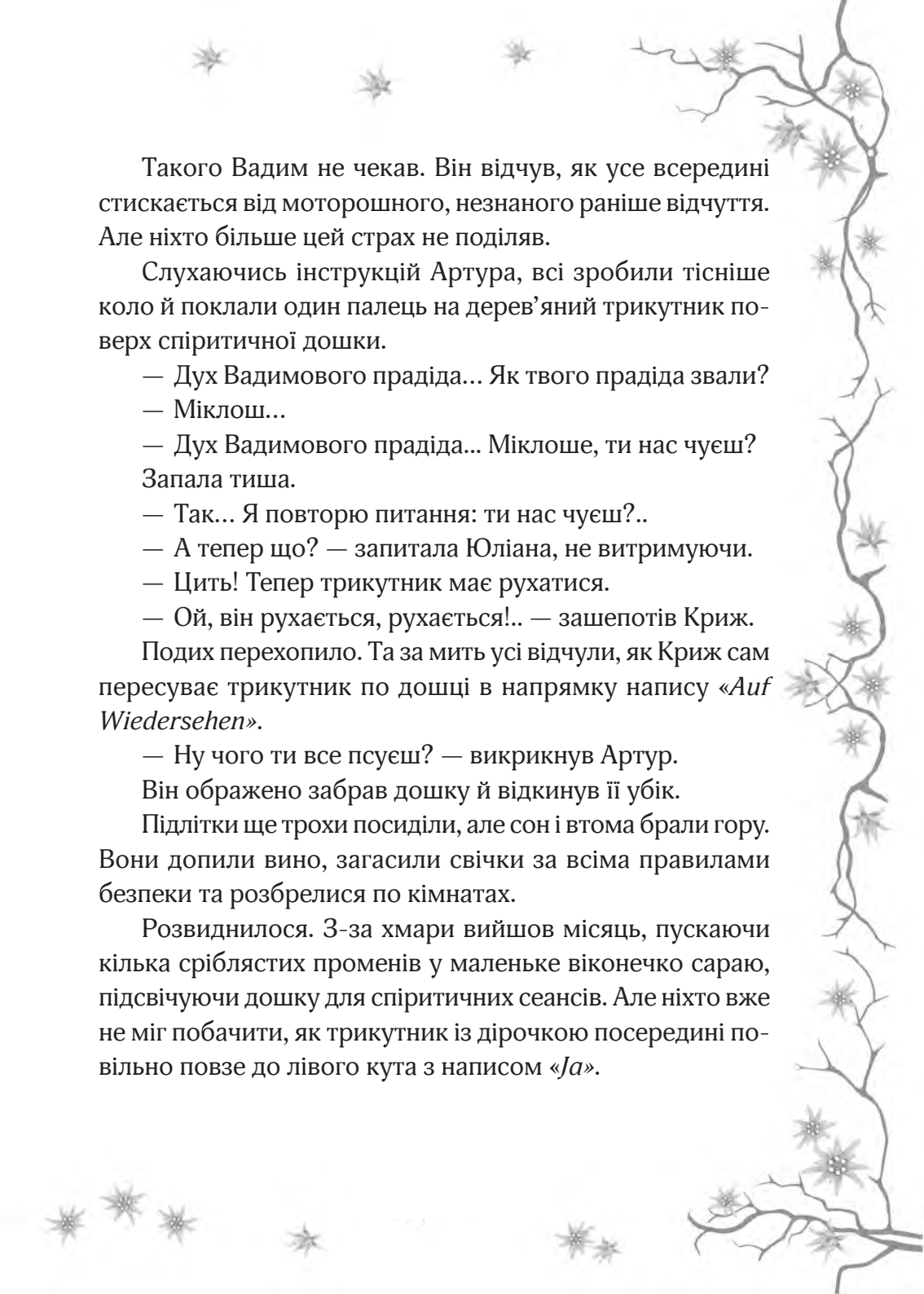
— То що, кого викликаємо?

— Дух Чорного Альпініста!

— Або цього, Борканюка, народного героя, про якого нам у музеї розказали!

— Ні, давайте краще Вадимового прадіда викличемо!





Такого Вадим не чекав. Він відчув, як усе всередині стискається від моторошного, незнаного раніше відчуття. Але ніхто більше цей страх не поділяв.

Слухаючись інструкцій Артура, всі зробили тісніше коло й поклали один палець на дерев'яний трикутник поверх спіритичної дошки.

— Дух Вадимового прадіда... Як твого прадіда звали?

— Міклош...

— Дух Вадимового прадіда... Міклоше, ти нас чуєш? Запала тиша.

— Так... Я повторю питання: ти нас чуєш?..

— А тепер що? — запитала Юліана, не витримуючи.

— Цить! Тепер трикутник має рухатися.

— Ой, він рухається, рухається!.. — зашепотів Криж.

Подих перехопило. Та за мить усі відчули, як Криж сам пересуває трикутник по дошці в напрямку напису «*Auf Wiedersehen*».

— Ну чого ти все псуєш? — викрикнув Артур.

Він ображено забрав дошку й відкинув її убік.

Підлітки ще трохи посиділи, але сон і втома брали гору. Вони допили вино, загасили свічки за всіма правилами безпеки та розбрелися по кімнатах.

Розвиднилося. З-за хмари вийшов місяць, пускаючи кілька сріблястих променів у маленьке віконечко сараю, підсвічуючи дошку для спіритичних сеансів. Але ніхто вже не міг побачити, як трикутник із дірочкою посередині повільно повзе до лівого кута з написом «*Ja*».